

جهنگى غهززه و داهاتووى پروژه ستراتيژييه كانى ئيسرائيل

03-12-2023

نووسه ره كان

ميران حسين

گورته : شهري غهزه به دهر له رهه نده مروى و سه ربازييه كانى، سه رنجى بو سه ر داهاتووى چهندين پروژهى ستراتيزى راكيشاوه كه ئيسرائيل له هه ولى ئه وه دايه ئه نجاميان بدات يان تياندا به شدار بيت. به شيك له و پروژانه ستراتيزين بو ولاته زلهيژه كانى جيهان و، ئيسرائيل پلانى داناوه به هويانه وه ببيت به هيترين ولات له روژه لاتي نيوه راست و پيگه يه كى ستراتيزى زور به هيژه له جيهان دا ده سته ر بكات به لام هيشتا ديار نييه كه جهنگه كه چاره نووسى ئه و پروژانه چى لى ده كات.

شەرى غەزە بەدەر لە رەھەندە مەزى و سەربازىيەكانى، سەرنجى بۇ سەر داھاتووى چەندىن پرۇژەى ستراتىژى راکىشاوہ کە ئىسرائىل لە ھەولى ئەوہدايە ئەنجاميان بدات يان تىياندا بەشدار بىت. بەشيك لەو پرۇژانە ستراتىژىن بۇ ولاتە زلھىزەکانى جىھان و، ئىسرائىل پلانى داناوہ بەھويانەوہ بىتتە بەھىزترىن ولات لە رۇژھەلاتى نىوہراست و پىگەبەكى ستراتىژى زۇر بەھىزلە جىھان دا دەستبەر بکات بەلام ھىشتا ديار نىيە کە جەنگە کە چارەنووسى ئەو پرۇژانە چى لى دەکات.

نۆکەندى بن گۆريون

بەکىکە لە پرۇژە ستراتىژىيەکان کە ئىسرائىل بەنيزە جىبەجى بکات و، پلانى داناوہ کە دەريای سوور بە دەريای سپى بەستىتەوہ، بەمەش ئەم نۆکەندە دەبىتە رکابەرى نۆکەندى سويس کە زۆربەى کەشتىيەکان کە لە ئەورپاوہ کالاکانىان بۇ ئاسيا دەگوازنەوہ بەو نۆکەندە تىپەر دەبن و بەکىکە لە شوپنە ستراتىژىيەکان لە جىھان دا. نۆکەندى بن گۆريون کە ئىستا ئىسرائىليەکان دەبانەوى جىبەجى بەکن، گرنكى زۆرى بۇ ئىسرائىل ھەيە و لە ھەمانکاتىشتا، بۇ ميسر و ئابورىيەکەى گورزىكى کوشندەيە.

نۆکەندى بين گۆريون 292.9 کيلۆمەترە و تىچووکەى لە نىوان 15-55 مليار دۆلار دەبىت (2) وتايبەتمەندى ئەم نۆکەندە لەوہدايە کە دوو رىزەوى دەبىت و پانترە لە نۆکەندى سويس. ھەرۋەھا، لە زەوييەکى بەردەلان دروست دەکرىت کە پىويستى بە نۇژەنکردنەوہى بەردەوام نابىت، ئەمەش بەبەرورد لەگەل نۆکەندى سويس بۇ بەکارھىنان گونجاوتر دەبىت(3).

بەلام گەرەترىن لەمپەر لەبەردەم جىبەجىکردنى ئەو پرۇژەيە بوونى کەرتى غەزە و بزوتنەوہى ھەماسە. چونکە خالى بەستتەوى نۆکەندەکە بە دەريای سپى دەکەويتە باکوورى کەرتى غەزە، ومانەوہى بزوتنەوہى ھەماسە ھەرپەشەيەکى جدیە بۇ سەر پرۇژەکە. جگە لەوہى ميسر بەھەموو شىوہەيەک دۇى جىبەجىکردنى پرۇژەکەيە.

ويئەى 1: نەخشەى رىزەوى نۆکەندى بن گۆريون

ھيلى ئابوورى ھىندستان- رۇژھەلتى نيوپراست - ئوروپا

لە ميانى كۆپوننەھى ولتان و ئەندامانى جى 20 (G 20) كە لە مانگى نۆى 2023 لە ھىندستان بەرپوھچو، ھەرىكە لە جۇ بايدىن سەرۇكى ئەمىرىكا، نارىندرا مۇدى سەرۇكوزىرانى ھىندستان و محەمد بن سەلمان، جىنشىنى عەرەبىستانى سەودى واژۇيان لەسەر پرۇژەى ھيلى ئابوورى ھىند - رۇژھەلتى نيوپراست - ئوروپا كىرد. پرۇژەكە بە بە IMEEC ناسراوھ كە كورتكراوھى (India - Middle East Europe Economic Corridor) وھكو لە وىنەى خواروھە ھانوھ.

ئەم پرۇژەى ولتانى ھىندستان بە ئىمارات و عەرەبىستانى سەودى و ئوردن و ئىسرائىل دەبەستىتەوھ و، بەندەرى ھەيفى ئىسرائىلىش بە ئوروپا دەبەستىتەوھ و مەبەستى لى، ئالوگۇرى بازىرگانىھ لە نىوان ئاسىيا و ئوروپا و ئەفرىقا لە رىگى تۇرپك لە ھيلى ئاسنىن و بەندەر و ھيلى دەريابىھوھ(4) . ئەمە ركابەرى پرۇژەى ئاورىشىمى نويىھ كە چىن بە ئوروپاوھ دەبەستىتەوھ، و ئامانجى سەرەكى لىدانە لە پرۇژەكەى چىن كە بە ئوروپاى دەبەستىتەوھ و بە پاكىستان و ئىران و سوريادا تىپەر دەبىت. ھىرشەكانى بزوتنەوھى ھەماس بۇ سەر ئىسرائىل و سەر شارى ھەيفا گومان دەخاتە سەر جىبەجىكردى ئو پرۇژەىھ و مەترسىھ لەسەر جىبەجىكردىن دىروست دەكات.

وینەى 2: نەخشەى نوپى بەستنەوھى ھىندستان - رۇژھەلتى نيوپراست و ئوروپا بەبەكەوھ

سەرچاوھ: www.impriindia.com/insights/path-leads-europe-imec-update/ 2-12-2023

كەرتى غەرزە و گازى سروشتى

ھاوكات لەگەل گۇرپانكارى كەشووھوا لە جىھان دا و كارىگەرى نىگەتىفەكانى لەسەر جىھان بە گشتى و ھەولنى دەولتە پىشكەوتووھكان بۇ كەمكردنەوھى بەكارھىنانى سەرچاوھكانى وزەى وھكو خەلوز و نەوتى خا و لە جىھان دا، ھەولەكانىان بۇ گەران بەدواى سەرچاوھى وزەى پاك لە جىھان دا بەردەوامە، و بەككە لە بژاردەكانى بەردەم ولاتە پىشكەوتووھكان گازى سروشتىھ، ئەمەش بووھتەھۆى زىادبوونى بايخ و بەھى گازى سروشتى لە جىھان دا .

ھاوكات لەگەل زىادبوونى بايخى گازى سروشتى لە جىھان، ئىسرائىل بەھاوبەشى لەگەل قوبرس گەورەترىن كىلگەى گازى سروشتى لە رۇژھەلتى دەرياي نيوپراست دۇزىھوھ. بەنيازىشە بەھەماھەنگى لەگەل يۇنان، ھىللىكى گواستنەوھى گازى سروشتى لە دەرياي نيوپراستەوھ بەرەو ئوروپا دروستىكات بەناوى مىد ئىست. بەمەش ئىسرائىل دەبىتە يەككە لە ولاتە بەرھەمھىنەرەكانى گازى سروشتى لە جىھان و سەرچاوھى دابىنكردى گاز دەبىت بۇ ئوروپا(5).

ھەربۇيەش ئەوھى تايبەتە بە كەرتى غەرزە و پرۇژەى گازى سروشتى رۇژھەلتى دەرياي نيوپراست دوو لاپەنە:

يەكەم - جېبەجېكردى ئو پروزەيە مەترسى لەسەرە بەھۇي ئوھوي كە ئو كېلگە گازيئانەي ئيسرائيل و قوبرس كەمتر لە 500 كېلۆمەتر لە كەرتى غەزەوہ دوورن، بەمەش دابېنكردى ئاسايشى پروزەكە لە داھاتوودا وەكوو كېشەيەك دەردەكەوېت.

دووم - كەرتى غەزە خاوەنى كېلگەي (غەزە مارين)ە كە يەكېكە لە كېلگە گازيئە گەورەكانى لە رۇژھەلانى دەرياي سېي، و نزيكەي 30 كېلۆمەتر لە كەنارەكانى كەرتى غەزەوہ دوورە، و بېي 1,1 تریليۇن پې سېجا گازى سروشتي تېداپە(6) و كۆنترۇلكردنى لە لايەنى ئيسرائيلەوہ واتا فراوانكردن و بەھيژكردى پېنگەي ئيسرائيل لە بواری گازى سروشتي .

پروزەي شارى نيوم

لەرپوويەكى ديكەوہ، ھيژشەكانى حەماس و جەنگى غەزە ھاوكات بوون لەگەل ھەولەكانى ئيسرائيل بو كرانەوہ و ئاساييكردئەوہي پەيوەندىيەكانى لەگەل وئانە عەرەبيەكان، و گەپشە ئاستى دروستكردى پەيوەندى ديبلۇماسى لەگەل ئيمارات و بەحرەين (7) و دروستبوونى پەيوەندى ئابوورپى نافەرمى لەگەل چەندىن وئانە ديكەي وەكوو عەرەبستانى سعودى و قەتەر. ژمارەپەك بەرپرسى ئيسرائيل و سعودى بە ئاشكرا باسى ھەولەكانى پەرەپيدانى پەيوەندىيەكانى نيوان ھەردوو لايان كرددوہ (8).

پروزەي نيوم بەكېكە لە پروزە ستراتىژيەكان كە عەرەبستانى سعودى بەنيازە جېبەجېيىكات و دەكەوېتە باكوورى خۇرئاواي عەرەبستانى سعودى، لەسەر سنوورى ئو وئانە لەگەل ئيسرائيل و ميسر و ئوردن لە باكوورى خۇرھەلانى ئو وئانە لەسەر دەرياي سوور. رووبەرەكەي 26,500 كېلۆمەتر چوارگۆشەيە و لە سالى 2030 تەواو دەبېت و تېچوووكەي 500 مليار دۇلارە (9).

سەرچاوەكان

1- arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/11/23/netanyahu-says-israel-hopes-to-get-first-group-of-hostages

2- /frontierindia.com/all-you-should-know-about-the-israeli-ben-gurion-canal-project

3- /www.reuters.com/world/africa/suez-canal-annual-revenue-hits-record-94-bln-chairman-2023-06-21

4- المعهد الدولى للدراسات الايرانيه، الممر التجارى العالمى الهندى-الشرق اوسكى-الاوروبى.. الفرص والتحديات، 2023، لاپەرە 5

5- ميران حسين ، جيوبولتيكى الكافه والصراع على الغاز الكبيعى فى العالم - كؤنفرانسى زانكؤى موستنەسريه ، 2022، لاپەرە 458

6- د. احمد السلگان ، "غزە مارين".. هل يُصلح الغاز ما أفسده الاحتلال فى فلسگين؟ المركز المصرى للفكر والدراسات الاستراتيجيه،
/https://ecss.com.eg/author/ahmed-saoltan

- 7

www.reuters.com/article/us-israel-emirates-trump/with-trumps-help-israel-and-the-united-arab-emirates-reach-historic-deal-to-normalize-relations-idUSKCN25926W

8- https://www.bbc.com/arabic/articles/ce7wr7wl6xlo

9- NEOM_FAQS_ARABIC.pdf